

RIIHENKULMAN LASTENKODIN
LOUHIKKOTIEN PIENYKSIKÖN
HYVÄÄ KOHTELUA KOSKEVA
SUUNNITELMA

Riihenkulman lastenkoti

CITY OF HELSINKI

1. ALUKSI

Olemme laatineet Riihenkulman lastenkodissa jokaiselle pienyksikölle oman henkilökohtaisen lastensuojelulain vaatiman hyvää kohtelua koskevan suunnitelman osana omavalvontasuunnitelmaa. Sijaishuoltotoiminnan tulee olla lainmukaista, turvallista sekä laadultaan sellaista, että lasten tarpeisiin voidaan vastata ja sijaishuollolle asetettuja tavoitteita saavuttaa. Lapsen oikeudet muodostavat keskeisen pohjan laadukkaalle sijaishuollolle.

Riihenkulman lastenkodin Louhikkotien pienyksikön hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa on ollut työstämässä ja päivittämässä kaikki Louhikkotien pienyksikön lapset ja nuoret. Heitä on tuettu osallistumaan hyvän kohtelun suunnitelman kirjaamiseen sekä jatkossa päivittämiseen kullekin sopivalla tavalla. Lasten ja nuorten ääni kulkee mukana läpi suunnitelman.

Suunnitelman tarkoituksena on turvata lasten oikeuksien toteutuminen sijoituksen aikana. Lapsen oikeuksien turvaamisella tarkoitetaan, että lapsia kohdellaan asianmukaisesti sekä kunnioittavasti ja että jokaisen lapsen tuen tarpeisiin vastataan suunnitelmallisesti, turvallisesti ja laadukkaasti. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään kohteluun ja hoitoon.

Riihenkulman lastenkodin hyvää kohtelua koskeva suunnitelman pohja on päivitetty 12.8.2022 erillisen työryhmän toimesta. Työryhmään osallistui työntekijä kustakin pienyksiköstä, joka oli etukäteen huolehtinut, että hyvää kohtelua koskeva suunnitelma oli käyty lasten kanssa läpi aihealueittain apukysymyksiä esittäen. Louhikkotien pienyksikön henkilökohtainen Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on päivitetty 7.2.2023. Suorat lainaukset suunnitelman tekstiin lomassa on suoria lainauksia Louhikkotien pienyksikön lasten sanomisista.

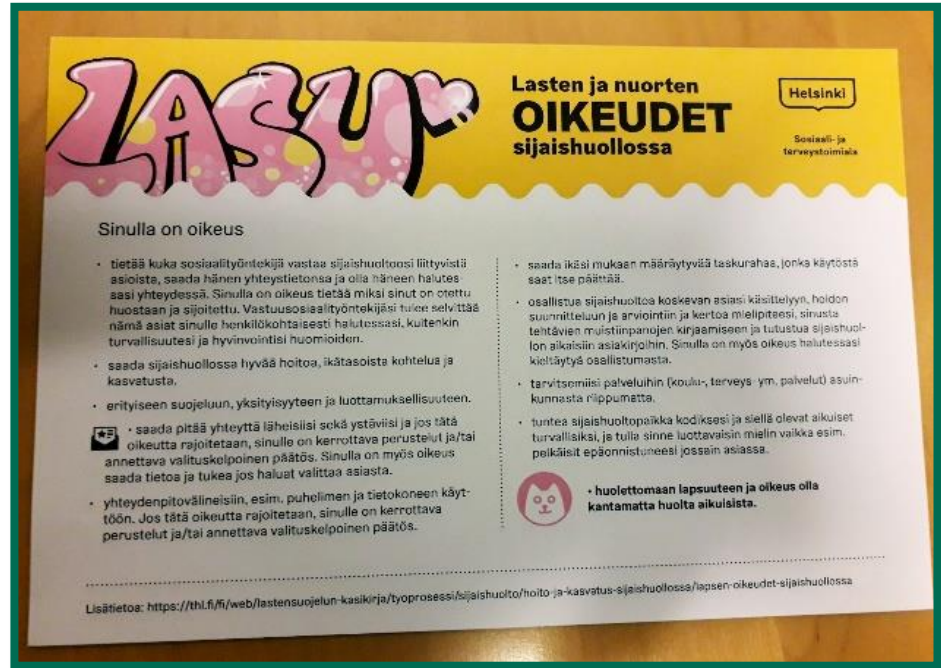
"Hyvä kasvatusta on sellaista, että on rajat, mutta niistä voidaan joustaa, jos on mennyt hyvin. Lapselle perustellaan miksi tietyt rajat ovat olemassa. Olisi ikävää kasvatusta, jos omiin asioihin ei pystyisi mitenkään vaikuttamaan".

2. TOIMENPITEET ITSEMÄÄRÄMISOIKEUDEN VAHVISTAMISEKSI, TUKEMISEKSI JA YLLÄPITÄMISEKSI

Riihenkulman lastenkodissa on kiinnitetty erityistä huomiota yksikössä olevien lasten ikä- ja kehitystasoiseen itsemääräämisoikeuksien toteutumisen tukemiseen. Sen lisäksi, että kaikille Riihenkulman lastenkodin lapsille on jaettu Lasten ja nuorten oikeudet sijaishuollossa –esite, pidämme teeman vahvasti esillä työskentely-ohjaavissa toimintaohjeissa.

Riihenkulman lastenkodissa on kirjattuna lasten säännöt, ja ne ovat lasten nähtävillä jokaisessa pienyksikössä. Lapset ovat itse olleet mukana miettimässä lastenkodin sääntöjä lasten ja aikuisten jokavuotisessa kehittämissäpäivässä. Lisäksi Riihenkulman lastenkodissa on kirjattuna kasvatukselliset toimintaohjeet, joiden tarkoituksena on ohjata lastenkodin työntekijöiden kasvatustyötä niin, että lapset saavat oikeuden- ja johdonmukaista sekä lasta arvostavaa kohtelua riippumatta siitä kuka on työvuorossa. Ohjeita tarkastellaan ja päivitetään säännöllisin väliajoin. Lisäksi olemme laatineet mallinnuksen omaohjaatyöskentelylle.

"Saan olla oma itseni. Omaohjaajani pitää puoliani."

"En aina saa päättää, mutta voin ehdottaa asioita."

"Olen oman elämäni päähenkilö, saan harrastaa jalkapalloa."

Riihenkulman lastenkodin lasten säännöt on päivitetty edellisen kerran kesällä 2017. Riihenkulman lastenkodin kasvatukselliset toimintaohjeet taas päivitettiin vuonna 2020 erillisen työryhmän toimesta, jossa mukana oli työntekijä jokaisesta pienyksiköstä. Omaohjaajien työskentelyä ohjaava huoneentaulu luotiin vuonna 2019. Työskentelyssä oli mukana myös kokemusasiantuntijana yksi lastenkodin nuorista.

Riihenkulman lastenkodin säännöt lapsille

Pienkodissa on yhteisiä sääntöjä, joihin aikuisten ja lasten tulee sitoutua, jotta kaikilla on turvallista olla. Sinulla on oikeuksia ja myöskin velvollisuuksia.

TURVALLISUUS

Täällä jokaisen velvollisuus on käyttäytyä itseä ja toisia kohtaan kunnioittavasti. Sinulla on oikeus koskemattomuuteen.

Minkäänlainen ruma kielenkäyttö ei ole sallittua. Aikuiset puuttuvat rumaan kielenkäyttöön.

Väkivaltainen käyttäytyminen ei ole sallittua. Ainoastaan aikuiset hoitavat väkivaltilanteet. Tarvittaessa aikuiset voivat kiinnipitää väkivaltaisesti käyttäytyvää lasta tai lapsi voidaan eristää. Kiinnipito sekä eristäminen ovat lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä. Väkivaltilanteet käsitellään aina lapsen kanssa puhumalla.

YHTEYDENPITO LÄHEISIIN

Sinulla on oikeus pitää yhteyttä vanhempiin ja muille sinulle läheisiin ihmisiin. Kotiharjoittelusta ja vierailuista läheisille sovitaan neuvotteluissa. Voit käyttää lastenkodin puhelinta sovitusti yhteydenpitoon.

KÄYTTÖVARAT

Sinulle maksetaan käyttövaroja eli viikkorahaa. Sinulla on itsemääräämisoikeus omaan rahoitukseen, mutta aikuisilla on velvollisuus ohjata sinua rahankäytössä.

HYVÄ ARKI

Jokaisella lapsella on **päivärytmi**, joka tarkoittaa sitä, että aamulla herätään sovitusti, lähdetään kouluun ja noudatetaan ruokailu- sekä sisääntuloaikoja. Sovi kaikista menemisistä ja tulemisista aikuisen kanssa.

Lastenkodissa on **ruokailuajat**, joita tulee noudattaa. Aikuisen kanssa sovitaan poikkeavista ruoka-ajoista. Aikuiset ohjaavat terveelliseen ruokavalioon.

Koulunkäynti kuuluu hyvään päivärytmiin. Jos olet sairaana, niin silloin ollaan pois koulusta. Sairaspäivänä vietetään aikaa pienkodissa eikä silloin voi myöskään ulkoilla. Mikäli olet luvottomasti pois koulusta, koulupäivä korvataan eikä tule ylimääräisiä palveluja eikä viihdykkeitä.

Sinulla on **oma huone**, jossa voit olla rauhassa. Aikuisella on oikeus tulla huoneeseen tarvittaessa. Toisen lapsen huoneeseen ei voi mennä ilman lupaa. Aikuisen kanssa sovitaan toisen lapsen huoneessa olemisesta.

Lastenkodissa opetellaan **kotitöitä** aikuisten avustuksella. Lastenkodissa jokainen lapsi huolehtii oman huoneensa siivouksesta ja sinun kanssasi sovitaan siivouspäivästä. Lapset osallistuvat myös muiden tilojen siivoukseen tai esim. roskien vientiin ulos. Isommat lapset harjoittelevat myös omien vaatteiden pesemistä ja voivat osallistua ruoanlaittoon.

Oman puhelimen voi säilyttää itsellään. Yöaikaan ei käytetä puhelinta eikä muita elektroniikkalaitteita. Mikäli laitteen käyttö häiritsee päivärytmiäsi tai muita ihmisiä, voidaan se ottaa pois määritellyksi ajaksi esimerkiksi yöksi tai puhelimelle määritellään käyttöajat.

Sinun tulee kunnioittaa **muiden ja yhteistä omaisuutta**. Iästä riippumatta jokainen lapsi on velvollinen korvaamaan tahallaan rikkomansa tavarat. Lastenkodissa sinä et voi säilyttää itselle tai muille vahingollisia esineitä tai aineita. Aikuisilla on oikeus haltuunottaa turvallisuutta vaarantavat esineet. Haltuunotto on lastensuojelulain mukainen rajoitustoimenpide.

Helsinki

Tavaroiden vaihtaminen tai myyminen toisten lasten kanssa on kielletty lastenkodissa.

Sinua tuetaan ja kannustetaan **kaverisuhteisiin ja mielekkäisiin harrastuksiin**. Kavereiden tuomisesta pienkotiin sovitaan aikuisten kanssa sekä myös kavereiden luona vierailuista. Muista aina ilmoittaa, kun menet kaverin luokse.

PÄIHTEETTÖMYYS

Päihteidenkäyttö vaarantaa vakavasti lapsen henkeä ja terveyttä eikä päihteidenkäyttöä sallita lastenkodissa. Päihteet ja tupakointivälineet otetaan lastenkodin haltuun rajoituspäätöksen mukaisesti.

”Riihenkulman lastenkodin lasten säännöt ovat minulle hyvin selvillä. Tiedot ovat kansioissa, jotka ovat hyvin esillä osastolla.”

”On kiva, kun on oma huone. Aiemmin mulla ei oo ollut omaa huonetta.”

Onhan se ärsyttänyt, jos multa on otettu haltuun semmoisia tavaroita, joita ei saa käyttää, mutta ymmärrän sen eikä sille voi mitään.”

Riihenkulman lastenkodin kasvatukselliset toimintaohjeet henkilökunnalle

Myös Riihenkulman lastenkodin työntekijöille on tuotuna yhteiset kasvatukselliset toimintaohjeet, joiden tarkoituksena on turvata lapsen ikätasoista itsemääräämisoikeutta, mutta myös ohjata hoitohenkilökuntaa hoito- ja kasvatustyössä. Lapsen itsemääräämisoikeuden toteutuminen ei tarkoita sitä, etteikö heillä olisi tai heille voitaisi asettaa oman ikäkautensa mukaisia velvoitteita ja vastuita. Kasvatuksellisten rajojen tarkoituksena on nimenomaisesti kasvattaa, eli tukea ja auttaa lasta toimimaan yhteisön jäsenenä, eikä tarkoituksena ole rangaista lasta.

Suunnitelman päivittämiseen liittyvän keskustelun lomassa lapset kuvasivat omakohtaisia kokemuksiaan siitä mistä heille tulee turvallinen olo, tai millainen turvallinen aikuinen on. Alla suoria lainauksia lasten vastauksista:

”Ohjaajat tuntevat minut ja pitävät minusta huolta.”

”Turvallinen aikuinen on sellainen, joka antaa myös tilaa.”

”Aikuiset yrittävät olla aina tukena. Jos tarvitsen jossain apua, niin saan apua.”

”Turvallinen aikuinen ei tuomitse ja välittää.”

”Tuntuu hyvältä, kun saan kertoa ohjaajille, jos on sattunut jotain ikävää.”

”Saan puhua kaikki murheet ja kertoa kaikki, mitä on tapahtunut elämässä.”

Omaohjaajien huoneentaulu

Riihenkulman lastenkodin toimintaohjeet ja siten myös hyvää kohtelua koskeva suunnitelma sisältää tiedot toimenpiteistä lasten ikätasoisien itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi. Lasten vastauksista kuitenkin ilmenee, ettei kaikki lapset ole tietoisia siitä mitä itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan tai mitkä ovat sellaisia asioita, joista lapsia saa itse päättää.

Riihenkulman lastenkodissa tulee kiinnittää huomiota toimenpiteisiin lapsen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi etenkin lapsen tulo- ja omaohjaajatyöskentelyn alkuvaiheessa. Päivitämme omaohjaajien huoneentauluun hyvää kohtelua koskevassa suunnitelmassa esiintyvien aiheiden ja asioiden läpikäymisen.

OMAOHJAAJIEN HUONEENTAULU

- omaohjattavan verkoston kokonais kuvan hahmottaminen j verkostokartan tekeminen
- yhteydenpidon ylläpitäminen eri tahoihin, kuten:
  - * hoitokontakti
  - * koulu
  - * sosiaalitoimintakäytäntöjä
  - * sukulaisverkosto
  - * harrastustoiminta
  - * edunvalvonta
- lapsen edun ja osallisuuden edistäminen kaikissa eri verkostoissa

Ole aktiivinen omaohjattavasi verkostossa

Tue omaohjattavasi osallisuutta hoito- ja kasvatustarpeissa

- HKS:n valmistelu omaohjattavan kanssa TARVE-kokoukseen
- neuvotteluihin valmistautuminen ja niissä kirjuriina toimiminen
- HKS:n siirtäminen Effican määräajassa
- kuukausiarviointien kirjaaminen omaohjattavan kanssa
- > HKS:n tavoitteiden arviointi
- kuukausiarviointien merkkäminen seurantaan, kun valmis, lukittu ja lähetetty huoltajalle
- neuvottelussa omaohjaaja huolehtii, että lapsen hoidon ja kasvun tukemisen kannalta keskeiset asiat ja lapsen ääni nousee keskusteluun
- > osallisuuden vahvistaminen
- kotiharjoittelusopimuksen tekeminen ja arviointi omaohjattavan ja vanhempien kanssa
- palvelutarpeiden arviointi

Tue omaohjattavaasi ja hänen perhettä vuorovaikutussuhteenne rakentumisessa ja ylläpitämisessä

Huolehdi vakauttavan ja kuntouttavan arjen jouhevudesta

- lapsen kanssa luottamuksellisen ja terapeutin vuorovaikutussuhteen luominen ja ylläpitäminen
- ammatillisen suhteen säilyttäminen omaohjattavaan ja hänen perheeseensä
- viikoittain perheen kanssa kuulumisten kertominen ja kysyminen
- kotikäynnit
- lapsen ja perheenjäsenten vuorovaikutussuhteiden tukeminen
- omaohjaajaparin kanssa käytävät dialogit lapsen asioista ja heränneistä tunteista
- psykologin konsultaation hyödyntäminen omaohjaajatyössä
- päivä- ja viikko-ohjelman laatiminen
- lapsen tarpeen mukaiset viikottaiset omaohjaaja-ajat
- > ajat voi toteuttaa kevyellä rakenteella ja käytännöllä
- vaaleosotot
- käyttövarojen nostamisesta sopiminen, jos HKS-neuvottelussa on sovittu rahojen säästämisestä
- hoidettavien asioiden jakaminen ja delegoiminen omaohjaajaparin ja muiden ohjaajien kanssa
- lapsen asioista tiedottaminen työryhmässä
- lapsen asiakirjojen järjestely ja skannaaminen Effican harrastuksista ja kyydityksistä sopiminen
- hakemuksien täyttämisen esim. vammaistukihakemus
- merkkipäivien juhlien suunnittelu ja lahjojen ostaminen
- valokuvien ja muiden muistojen koustaminen

Pääsääntöisesti lapset kuitenkin olivat tietoisia itsemääräämisoikeudestaan ja erittelivät seuraavanlaisesti asioita, joissa itsemääräämisoikeus, aikuiselta saatu ymmärrys ja välittäminen, tarpeiden huomioiminen toteutuvat: ”itsemääräämisoikeutta on esimerkiksi sitä, että voin itse päättää mitä ostan kaupasta” tai ”voin valita mitä teen omassa huoneessa lastenkodin toimintaohjeet huomioiden”, ”olen saanut apua koulutehtävissä”, ”annetaan olla teini ja tyttö. Ei kohdella niin kuin lasta vaan ihan kuin oman ikäistä”, ”annetaan tarpeeksi tilaa olla yksin ja aikuiset ovat tutustuneet minuun ja vahvuuksiini”.

Lapsen tutustuminen ja luottamus- sekä vuorovaikutussuhteen rakentaminen ovat keskiössä omaohjaajatyöskentelyn alkuvaiheessa. Eräs lapsi kuvasi hienosti kokemustaan ohjaajien tekemästä työstä häneen tutustumisessa ja vahvuuksien selvittämisessä: ”ohjaajat tietävät, että voivat luottaa minuun. He tietävät, etten karkaa ja olen hyvä liikkumaan. Tämän takia saan liikkua itsenäisesti ulkona”.

”Kaislikossa saan leikkiä muiden lasten kanssa.”

"Saan olla oma itseni, koska kukaan ei hauku mua tai mitään."

"Pääsen vaikuttamaan arkeeni. Saan leipoa ja tehdä kaikkea, mikä kiinnostaa."

"Omaohjaajan kanssa leivotaan ja käydään Superparkissa. Omaohjaajan kanssa on kivaa."

3. HYVÄN HOIDON, KASVUN TUKEMISEN JA VALVONNAN ELEMENTIT

Riihenkulman lastenkodissa jokaisella lapsella on henkilökohtainen hoito- ja kasvatussuunnitelma, jossa huomioidaan aina lapsen ikä- ja kehitystason mukaiset toiveet, tarpeet ja tavoitteet. Omaohjaajalla on keskeinen rooli tukea lapsen itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutumista pienyksikön arjessa. Eräskin lapsi kuvasi keskustelussa, että "ikä ja se miten on hoitanut omaa arkeaan vaikuttaa sääntöihin" ja toinen, että "voin esittää toiveita nuorten kokouksessa".

Riihenkulman lastenkodissa järjestetään omaohjaaja-ajat viikoittain ja ne ovat kirjattuna pienyksikön kalenteriin. Nuorelta saadun palautteen vuoksi yhdessä pienyksikössä otettiin käyttöön lapsikohtaiset kalenterit. Nuori kuvasi hienosti, kuinka hankalaa arjen järjestely on, jos ei muista koska omaohjaaja-aika on sovittuna tai koska omaohjaaja on seuraavaan kerran töissä pitkien vapaiden tai loman jälkeen.

Osallisuus

Riihenkulman lastenkodissa lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisen tukeminen on tärkeä asia ja sitä varten järjestämme vähintään kerran vuodessa lasten ja aikuisten yhteisen kehittämispäivän. Kehittämispäivissä käymme läpi ajankohtaisia asioita, kuten päivitämme lastenkodin lasten yhteiset säännöt. Tänä vuonna kehittämispäivän teemana oli osallisuus. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma päivitetään vuosittain osana lasten ja aikuisten kehittämispäivää.

OSALLISUUDEN LUPAUS

"AIKUISTEN PITÄÄ KUUNNELLA TARKASTI, MITÄ LAPSI SANOO!"

MINULTA KYSYTÄÄN MIELIPIIDE OMIIN ASIOIHIN:

- "saan päättää omat mielenkiinnon kohteet ja harrastukset."
- "saan toivoa mitä tehdään ja mitä tavaroita saan pitää itsellään."
- "haluan vaikuttaa sisääntuloaikoihin ja puhelimen käyttöön."
- "puhun omista asioistani mieluummin kahden kesken, että on helpompi kertoa."
- "että aikuiset olisivat lähellä, kun on paha mieli -> pitää myös kertoa aikuiselle, jos on todella paha mieli"

"ELÄMÄN SUURIN AVAIN ON OMAITSE"

OSALLISUUS PÄÄTÖKSENTEOSSA:

- "joskus on vaikea itse kertoa palaverissa asioita, niin on parempi, jos omaohjaaja sanoo."
- "nuoren pitää saada tietää oman hoidon suunnittelu"
- "haluan, että minulle ja perheelleni kerrotaan minun asioista suoraan ja viipymättä."
- "kun tehdään rajoitustoimenpitepäätös, keskustellaan lapsen kanssa ja mietitään vaihtoehtoja."

MALMIN LASTENKOTI

Kiusaamisen ennaltaehkäisy tai siihen puuttuminen

Riihenkulman lastenkoti on julistautunut kiusaamisvapaaksi vyöhykkeeksi ja meillä on selkeät toimintamallit kiusaamisen ennaltaehkäisyyn tai siihen puuttumiseen. Yhteisöllisyyden lisääminen ja ”ketään ei kiusata koskaan” –hengen luominen on yksi henkilökunnan vastuulla oleva asia. Työntekijät vastaavat ensisijaisesti kiusaamisen vastaisesta asenteesta lastenkodissa. Työntekijät keskustelevat lasten kanssa kiusaamisesta lasten ja nuorten kokouksissa sekä tarvittaessa yksittäin ja sopivat pelisäännöistä kiusaamistilanteita varten ja puuttuvat jokaiseen kiusaamistapaukseen. Työntekijöillä on katkeamaton valvontavastuu lapsista. Tavoitteenamme on saada aikaan sellaiset normit, jotka estävät kiusaajaa saamasta ryhmän arvostusta ja hyväksyntää.

Myös omaohjaajatyössä kiusaamisteema on esillä ja omaohjaajan vastuulla on käydä lapsen kanssa keskusteluita kiusaamisesta, vaikka asia ei juuri sillä hetkellä koskettaisikaan kyseistä lasta. Omaohjaaja käy lapsen kanssa läpi, että kiusaaminen on aina väärin. Lapsen kanssa käydään läpi, miten lapsi on toiminut tai mitä hän tekisi, jos hän huomaisi jonkun tulevan kiusatuksi. Lapselle kerrotaan, että on rohkeutta asettua puolustamaan kiusatuksi tai syrjityksi tullutta sekä itse hakeutua tämän seuraan. Korostetaan, että aina joka ikisestä kiusaamistapauksesta on tärkeää tulla kertomaan aikuiselle, joko ohjaajalle, vanhemmalle tai vaikkapa sosiaalityöntekijälle.

Lasten välistä yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa järjestetään ja tuetaan. Lasten ja nuorten kokouksissa suunnittelemme yhdessä lasten kanssa erilaisia ryhmämuotoista toiminnallisuutta toimintatorstai-päiviimme. Järjestimme syyskuussa 2022 erityisen kampanjan kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja sen lisäksi, että muistutimme lasten ja nuorten kokouksissa olevamme kiusaamisvapaata vyöhykettä, laitoimme osastoille esille kiusaamisvapaata vyöhyke –julisteet.

Kiusaamisvapaata vyöhykettä on käsitelty Kaislikossa lastenkokouksessa. Osa lapsista on kertonut, että he ovat tulleet sanomaan kiusaamisesta aikuisille ja tilanteisiin on puututtu. Lasten mukaan Kaislikossa aikuiset puuttuvat kiusaamiseen sanallisesti ja puolustavat kiusattua. Kiusaamistilanteet käydään Kaislikossa läpi aikuisten kanssa ja mietitään yhdessä keinoja, miten ennaltaehkäistä tilanteiden jatkumista.

4. LASTEN TURVALLISUUS RAJOITUSTOIMENPITEIDEN AIKANA

"Rajoitustoimenpiteiden perustelut on käyty läpi, mutta aina en ole ollut samaa mieltä."

"Kiinnipidot ollaan käyty läpi jälkikäteen. Se on lopulta ollut hyvä juttu, vaikka ei sillä hetkellä ole siltä tuntunut. Koska asia on käyty läpi, niin sen voi jättää taakse."

Riihenkulman lastenkodin työntekijöistä suurin osa on koulutettu lastensuojelulain sisältöön sekä rajoituspäätösten kirjaamiseen Apotissa. Rajoituspäätösoikeudet on delegoitu vain nämä koulutukset suorittaneille työntekijöille. Lapselle kerrotaan aina rajoitustoimenpiteen perustelut, toimenpiteen tarkoitus ja kesto sekä miten voi toimia ollessaan eri mieltä toimenpiteestä ja ohjataan mahdollisen valituksen teossa.

Riihenkulman lastenkodin jokaiseen pienyksikköön on laadittu vuonna 2020 lasten turvallisuussuunnitelma ja se on esillä kaikilla osastoilla. Lasten kanssa käydään aktiivista keskustelua uhka- ja vaaratilanteisiin liittyen ja ennakoimme mahdollisesti kärjistyviä tilanteita ohjaamalla lapsia joko omiin huoneisiinsa tai toiseen pientotiin, jos tilanne on mahdollisesti muuttumassa uhkaavaksi.

Työntekijät noudattavat uhka- ja vaaratilanteissa ennalta sovittua toimintaohjetta, jossa paikalla olevat koontuvat mahdollisuuksien mukaan laatimaan pikaisesti toimintasuunnitelman ja määrittävät kokeneimman työntekijän tilannejohtajaksi. Toiset työntekijä toimivat tästä eteenpäin tilannejohtajan määrittämien ohjeiden mukaisesti. Lapsilla ja työntekijöillä on yhteinen tieto, miten erinäisissä tilanteissa lapsikohtaisesti toimitaan.

Pienempiä lapsia pääsääntöisesti rauhoitetaan kiinnipitämällä, mutta pyrimme jatkuvasti löytämään myös heidän kanssa muunlaisia toimintamalleja pettymyksen tai muun kiukkua aiheuttava tilanteen kohdalla. Esimerkiksi yhden pienemmän lapsen kohdalla olemme etukäteen sopineet turvasanan, jonka kuultuaan työntekijät ymmärtävät lapsen kaipaavan syyliä ja lohtua, vaikka hän ei sitä itse pysty ääneen sanomaan.

LASTEN JA NUORTEN TURVAOHJE

TIESITHÄN

- Louhikkotiellä on kolme kameraa ulkoalueella. Kameroilla taataan lastenkodin turvallisuutta etenkin yöaikaan.
- Veitset ja muut terävät esineet säilytetään lukkojen takana turvallisuussyistä.
- Huoneesi ovi on paloturvallinen, joten se rajaa palon leviämistä.
- Louhikkotiellä on kolme hätäpoistumistietä. Käy sijainnit läpi aikuisen kanssa.

UHKA- JA VAARATILANNE

- Toisen lapsen tai nuoren käyttäytyessä arvaamattomasti tai tilanteen muuten ollessa uhkaava, mene huoneeseesi ja laita ovi kiinni. Odota aikuisilta jatko-ohjeita.

TULIPALO ENNALTAEHKÄISY

- Tulta ei saa käsitellä sisätiloissa.
- Tupakointi on kielletty lastenkodin alueella
- Pidä huoli, että huoneestasi on esteetön kulku ovellesi
- Poistuessasi huoneestasi sammuta valot ja sähkölaitteet. Sulje ovi lähtiessäsi.
- Kokattuasi muista varmistaa, että uuni sekä liesi ovat pois päältä ja liedän ympäristö on siisti.

HÄTÄNUMERO

112

OSOITE

LOUHIKKOTIE 2,

00770 Helsinki

HÄLYTYKSEN SOIDESSA

- Noudata aikuisten ohjeita ja poistu välittömästi huoneestasi. Jos tulipalo estää poistumisen huoneestasi, sulje ovi ja kutsu apua.
- Poistumistilanteessa kokoontuminen taloyhtiön leikkipaikalle. Älä poistu leikkipaikalta ilman aikuisen lupaa. Kuuntele aikuisen ohjeita.

JOS HAVAITSET TURVALLISUUTTA VAARANTAVIA TEKIJÖITÄ, ILMOITA NIISTÄ
VÄLITTÖMÄSTI AIKUISELLE!!

5. HENKILÖSTÖN TURVALLISUUS POIKKEUSTILANTEISSA

Riihenkulman lastenkodissa henkilöstön turvallisuus on työskentelyn keskiössä lasten turvallisuudesta huolehtimisen tavoin. Työntekijöiden työskentelyä ohjaa erilaiset turvallisuusohjeet, joihin uudet työntekijät perehdytetään työsuhteen alussa. Lisäksi työntekijät osallistuvat erilaisiin turvallisuuteen liittyviin koulutuksiin, joiden avulla haluamme varmistaa, että kaikilla Riihenkulman lastenkodissa oleva turvallista asua ja työskennellä.

Riihenkulman lastenkodissa on seuraavat turvallisuusohjeet, joiden mukaan toimimme uhka- ja vaaratilanteissa tai muutoin poikkeustilanteissa: työturvallisuusohje uhka- ja vaaratilanteisiin, yötyöntekijän turvallisuusohje, ohje työtapaturmatilanteisiin sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelma.

6. RAJOITUSTOIMENPITEIDEN TOTEUTTAMINEN

Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden keskeisenä tarkoituksena on varmistaa huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen taikka lapsen tai toisen henkilön suojaaminen. Lastensuojelulaitoksessa lapseen saa kohdistaa lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus välttämättä vaatii.

Rajoitustoimenpiteitä ei saa käyttää muuhun kuin kussakin rajoitussäännöksessä ilmenevään ja siinä hyväksytyyn tarkoitukseen. Rajoitusten käyttäminen rangaistuksena on kiellettyä. Rajoitustoimenpide on aina yksilöllinen päätös suhteutettuna lapsen tilanteeseen.

Käytettävissä olevista toimenpiteistä on valittava lapsen itsemääräämisoikeutta ja perusoikeuksia vähiten rajoittava toimenpide. Rajoitustoimenpiteet on toteutettava aina mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

Lapsen asiakassuunnitelman on aina täydennettävä lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmalla, jos lapseen kohdistetaan tai oletetaan kohdistettavan sijaishuollossa rajoituksia.

Helsinki

Rajoitustoimenpiteitä ovat yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus, luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen sekä erityinen huolenpito.

Asianosaisia rajoitustoimenpiteitten osalta ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa. Yhteydenpidon rajoitusta koskevissa asioissa asianosaisia ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen huoltaja ja se henkilö, johon rajoitustoimenpide kohdistuu.

Rajoitustoimenpidepäätös on tehtävä välittömästi, mutta viimeistään saman vuorokauden aikana. Päätöksiä ei voida tehdä takautuvasti, ellei kysymyksessä ole kiireellinen tilanne. Päätöstä koskevat kirjaukset lapsen dokumentteihin on myös aina tehtävä.

Lapselle on annettava päätös tiedoksi ja päätöksen luovuttaminen on merkittävä lapsen asiakirjoihin. Jos lapsi ei halua ottaa päätöstä vastaan, päätöstä säilytetään yksikössä siten, että lapsi saa sen halutessaan. Lapselle on kerrottava rajoitustoimenpiteen perustelut, toimenpiteen tarkoitus ja kesto sekä miten hän voi toimia ollessaan eri mieltä toimenpiteestä ja ohjattava mahdollisen valituksen, muistutuksen ja kantelun teossa.

Ennen päätöksentekoa on asianosaisille varattava tilaisuus tulla kuulluksi siten kuin hallintolaissa säädetään. Hallintolain 36 §:n mukaan asianosaiselle on toimitettava kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennösinä taikka varattava muutoin tilaisuus tutustua niihin. Asianosaiselle on siten kuulemisen yhteydessä varattava tilaisuus tutustua kaikkiin viranomaisen laatimiin asiakirjoihin, jotka voivat tai ovat voineet vaikuttaa asian käsittelyyn. Lapselle ei saa kuitenkaan antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Joissain tapauksissa myös muun asianosaisen oikeutta saada tieto asiaan vaikuttavista asiakirjoista voidaan joutua rajaamaan.

Kuuleminen voidaan hallintolain 34 §:n mukaan jättää poikkeuksellisesti suorittamatta mm. silloin, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle.

Päätös on aina annettava tiedoksi asianosaisille, joita se koskee. Päätöksestä tulee ilmetä myös, miksi kuuleminen on jätetty suorittamatta. Mikäli lapsen mielipidettä ei ole voitu selvittää, tulee syyn tähän ilmetä tehdyssä päätöksessä tai lasta koskevissa asiakirjoissa.

Lastensuojelulaitoksen on kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet lapsen asiakirjoihin. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen ja sen käytännössä toteuttaneen sekä siinä läsnä olleen henkilön nimi, ammattinimike.

Kirjauksessa on mainittava myös toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Lasta koskevista asiakirjoista on ilmettävä se, miten lapsen mielipide on selvitetty ennen rajoitustoimenpiteistä päättämistä tai sen toteuttamista sekä lapsen mielipide asiasta.

Lasta koskevassa asiakassuunnitelmassa ja sitä tarkistettaessa tulee arvioida lapseen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Asiakassuunnitelmaa on tarkastettava aina, mikäli rajoitustoimenpiteet muuttavat tehtyä asiakassuunnitelmaa esimerkiksi yhteydenpidon ja liikkumisvapauden rajoittaminen, jotka rajoittavat asiakassuunnitelmassa suunniteltuja lapsen kotiharjoitteluja ja muuta sovittua yhteydenpitoa lapsen läheisiin.

7. LASTENSUOJELULAIN MUKAISET RAJOITUSTOIMENPITEET

Yhteydenpidon rajoittaminen

Yhteydenpidon rajoittamista koskevissa asioissa asianosaisia ovat 12-vuotta täyttänyt lapsi, lapsen huoltaja ja se henkilö, johon rajoitustoimenpide kohdistuu. Lastensuojelulaitoksella on velvollisuus edistää lapsen ja hänen perheensä ja muiden lapselle tärkeiden ihmisten yhteydenpitoa sijaishuollon aikana.

Sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpitoa voidaan rajoittaa mikäli:

- yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä; tai
- yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle; tai
- rajoittaminen on välttämätöntä muiden lapsen vaikutuspiirissä olevien ihmisten turvallisuuden vuoksi; taikka
- 12 –vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa

Yhteydenpidon rajoittamisella tarkoitetaan:

- rajoittaa lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään;
- rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai välineitä käyttäen;
- lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys;
- sekä ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.

Päätös on aina määräaikainen, jolloin päätöksessä on ilmoitettava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu sekä millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan, sekä se, milloin rajoitus alkaa ja milloin se päättyy.

Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä, rajoituksesta voi päättää laitoshoidossa lastensuojelulaitoksen johtaja. Mikäli rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on heti alussa yli 30 vuorokautta, päättää asiasta johtava sosiaalityöntekijä tai kiireellisissä tilanteissa sosiaalityöntekijä sosiaalipäivystyksessä.

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös ja sen vaikutukset on lakkautettava heti, kun perusteet yhteydenpidon rajoitukselle ovat poistuneet.

Asianosaisia yhteydenpidon rajoittamista koskevissa asioissa ovat 12-vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja. Ennen yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekemistä on lapselle, huoltajalle ja henkilölle, johon rajoitustoimenpide on kohdistettu, varattava tilaisuus tulla kuulluksi sekä selvittää alle 12-vuotiaan lapsen mielipide.

Aineiden ja esineiden haltuunotto

Lastensuojelulaki velvoittaa ottamaan lapsen hallussa olevat päihteet ja niiden käyttöön tarkoitetut välineet laitoksen haltuun. Samoin haltuun on otettava myös sellaiset lapsella olevat aineet ja esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen.

Lastensuojelulaitoksen haltuun voidaan ottaa myös sellaiset aineet tai esineet, jotka soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä edellä kuvatulla tavalla.

Näitä esineitä voivat olla erilaiset terä- tai lyömäaseet tai heittämiseen soveltuvat esineet. Mitkä tahansa esineet esimerkkeinä liima, sakset, puukko, veitsi, vaijeri, pesäpallomaila tai tikat, voidaan kuitenkin ottaa haltuun, mikäli ne on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Myös tupakkatuotteet

Helsinki

voidaan ottaa alaikäiseltä haltuun lastensuojelulaitoksessa. Haltuun otettu omaisuus on sijaishuollon päättyessä palautettava lapselle, poikkeuksena esimerkiksi alkoholi, huumeet ja ampuma-aseet.

Haltuunoton voi tehdä lastensuojelulaitoksen johtaja tai kuka tahansa laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Haltuunotosta on viipymättä ilmoitettava lastensuojelulaitoksen johtajalle tai hänen määräämälleen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä päätöksentekoa varten. Päätöksen voi tehdä lastensuojelulaitoksen johtaja tai johtajan määräämä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Valituskelpoinen päätös tulee aina tehdä:

- a. jos omaisuutta ei palauteta ja
- b. kyse on lapsella olevista lapsen oman tai toisten lasten sijaishuollon järjestämistä tai laitoksen yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaavista muista kuin edellä tarkoitetuista aineista ja esineistä.

Päätös haltuunotosta on aina tehtävä, vaikka omaisuus, aineet tai esineet voitaisiinkin hävittää. Nimenomaista päätöstä ei tehdä, jos omaisuus palautetaan.

Henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus

Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan sen tutkimista, mitä lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään sekä vaatteiden ja ihon väliin mahdollisesti kätkeytyneenä. Henkilöntarkastus tarkoittaa esimerkiksi vaatteiden tutkimista sekä taskujen tarkastamista ja tyhjentämistä.

Henkilöntarkastus voidaan suorittaa, jos laitoksen henkilökunnalla on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai hallussaan päihtymistarkoitukseen käytettäviä aineita tai päihteiden käyttöön tarkoitettuja välineitä tai esineitä, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Henkilöntarkastus tehdään etsittävänä olevan omaisuuden löytämiseksi.

Tarkastuksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Tarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei tarkastusta toimita terveydenhuollon ammattihenkilö.

Henkilöntarkastuksen voi suorittaa ja siinä olla läsnä myös työntekijä, joka on eri sukupuolta kuin lapsi, jos tarkastuksen suorittaminen kiireellisenä on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Henkilöntarkastuksessa lasta ei saa riisuttaa. Henkilöntarkastuksesta ei tehdä päätöstä, ainoastaan kirjaukset.

Henkilönkatsastus

Henkilönkatsastus käsittää katsastettavan ruumiin tarkastamisen, verinäytteen ottamisen tai muun ruumiiseen kohdistuvan tutkimuksen. Henkilönkatsastuksen suorittamisen edellytyksenä on, että laitoksella on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt päihdyttäviä aineita (yleensä huumausaineita). Henkilönkatsastus voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, hius-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen.

Henkilöntarkastuksen ja henkilönkatsastuksen suorittaminen tulee tapahtua aina erittäin suurta hienovaraisuutta noudattaen ja lapsen fyysistä koskemattomuutta, ihmisarvoa ja sukupuoli-identiteettiä ja yksityisyyttä kunnioittaen. Henkilönkatsastus ei oikeuta ruumiinonteloiden tutkimista.

Katsastuksen toimittamisesta päättää ja katsastuksen toimittaa lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Mikäli henkilönkatsastuksen toimittaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, on läsnä oltava lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva toinen henkilö. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Katsastusta ei saa toimittaa eikä siinä olla läsnä lapsen kanssa eri sukupuolta oleva henkilö, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö. Henkilönkatsastuksen suorittava ja läsnä oleva henkilö voi kuitenkin

Helsinki

olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

Henkilönkatsastuksesta on tehtävä päätös. Päätöksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Päätös ei ole valituskelpoinen. Päätös on kuitenkin lähetettävä tiedoksi ilman valitusosoitusta huoltajalle ja 12 –vuotta täyttäneelle lapselle.

Omaisuuuden ja lähetysten tarkastaminen. Lähetysten luovuttamatta jättäminen

Mikäli on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi selvitettävä kiireellisesti, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus tarkastaa. Tilat ja omaisuus saadaan myös tarkastaa, mikäli lapsen olinpaikkaa täytyy kiireellisesti selvittää, jos lapsi luvattomasti pois lastenkodista ja hänen olinpaikkaansa täytyy selvittää.

Lastensuojelulaitoksen henkilökunnan on oikeus tarkastaa lapselle osoitettu viesti tai muu luottamuksellisen lähetys, mikäli on perusteltua syytä epäillä sen sisältävän edellä mainittuja aineita tai esineitä. Tarkastusoi-keuden käyttäminen ei kuitenkaan oikeuta lukemaan kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä.

Tarkastaminen on tehtävä lapsen ja lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Erityisestä syystä voidaan lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Erityinen syy voi olla esimerkiksi henkilökunnan vähäinen määrä sellaisessa tilanteessa, jossa kiireellinen tilojen tai omaisuuden tarkastaminen on välttämätöntä. Erityinen syy voi olla myös se, että lapsi on poistunut luvatta laitoksesta.

Tarkastuksesta päättää ja tarkastamisen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Päätös on lähetettävä tiedoksi huoltajalle ja yli 12-vuotta täyttäneelle lapselle. Lapselle tulee aina selvittää tarkastuksen syy. Tarkastuksen peruste, syyt ja menettely on kirjattava päätökseen ja lasta koskeviin asiakirjoihin.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on lisäksi oikeus perustellusta syystä lukea ja päättää, että lapselle osoitettu viesti tai muu luottamuksellinen lähetys jätetään luovuttamatta lapselle. Tällöin pitää olla perusteltua syytä epäillä viestin sisällön vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä.

Kiinnipitäminen

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi uhkaavalla käyttäytymisellään todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä.

Turvallisuuspalveluja tarjoavaan yrityksen palveluksessa oleva henkilö, esimerkiksi vartija, ei voi osallistua kiinnipitämiseen. Sen sijaan jokaisella on oikeus puolustaa omaa tai toisen henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavalta hyökkäykseltä. Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista. Kiinnipitäminen voi myös sisältää lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämisellä tarkoitetaan pelkästään lapsen fyysistä kiinnipitämistä. Minkäänlaisten välineiden käyttö kiinnipitämisen yhteydessä ei ole sallittua. Kiinnipitämistä on aina viimesijainen keino. Kiinnipitämisellä voidaan estää lasta vahingoittamasta itseään sekä suojella laitoksen muita lapsia ja henkilökuntaa. Omaisuuden suojelemisen kohdalla kyse tulee olla omaisuuden merkittävästä vahingoittumisriskistä.

Kiinnipitämisestä ei tehdä päätöstä. Kiinnipitämisen syyt ja perusteet on kirjattava lasta koskeviin asiakirjoihin ja siitä annetaan selvitys sekä lastenkodin johtajalle, että lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kiello poistua laitoksen alueelta:

- 1) lapsen sijaishuoltoon johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä merkittävämmän rikollisen teon
- 2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai
- 3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Rajoittamista ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen hoito- ja kasvatusta välttämättä edellyttää. Liikkumisvapauden rajoittamisen tavoitteena on, että lapsi poistuu päätöksessä määritellyltä alueelta vain yhdessä työntekijän kanssa.

Lapsen koulunkäynti, harrastustoiminta, retkelle osallistuminen tai muu vastaava toiminta tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä turvaamaan. Päätöstä tehtäessä lapsen omat toivomukset ja mielipide asiassa tulee selvittää.

Mikäli liikkumisvapauden rajoittamispäätöksen ohella rajoitetaan myös lapsen yhteydenpitoa, yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä erillinen päätös. Tällöin kuultavia ovat 12 –vuotta täyttänyt lapsi, lapsen huoltaja ja vanhempi sekä päätöksen kohteena oleva henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen on rajoitettu.

Liikkumisvapauden rajoittamisasiasta tehdään muutoksenhaku-kelpoinen hallintopäätös. Päätöksestä voi valittaa 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa, joille päätös on annettava tiedoksi. Päätöstä ennen on asianosaisina pidettäviä henkilöitä kuultava. Jos kyse on lyhytaikaisesta liikkumisvapauden rajoittamisesta ja päätös on tehtävä heti, voidaan kuuleminen jättää suorittamatta perustellusti.

Liikkumisvapauden rajoittaminen ei saa jatkua ilman uutta päätöstä yli seitsemää vuorokautta. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta. Rajoitustoimenpide on lopetettava heti, kun se enää ei ole välttämätöntä lapsen huollon järjestämisen kannalta.

Päätöksen lyhytaikaisesta, enintään 7 vuorokautta kestävästä, liikkumisvapauden rajoittamisesta tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Pidemmästä, yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä, rajoituksesta päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Eristäminen

Lapsi voidaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on merkittävästi vaaraksi itselleen tai muille. Eristämistä ei saa määrätä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen huolenpito ja hoito välttämättä edellyttävät. Eristämistä ei saa jatkua yhtäjaksoisesti yli 12 tuntia. Eristäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä. Eristämisen tulee tapahtua laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön jatkuvan huolenpidon alaisena. On myös sovittava, kuka lapsesta huolehtii eristyksen aikana.

Eristämistä voidaan välittömästi jatkaa uudella päätöksellä vain, jos eristämisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Edellytyksenä on lisäksi, ettei lapsen hoitoa ole mahdollista järjestää muulla tavalla. Eristämisen pisin kokonaisaika ei saa ylittää 24 tuntia.

Ennen eristämisen jatkamista koskevan päätöksen tekemistä, on lapselle suoritettava lääkärintarkastus. Lääkärintarkastus tulee tarvittaessa tehdä myös eristämisen alkaessa tai eristämisen aikana.

Helsinki

Eristämistilanne edellyttää lapsen tilanteen jatkuvaa seurantaa. Lasta ei voi jättää eristämistilanteessa yksin ilman, että hoitohenkilöstö on jatkuvasti kuuloetäisyydellä lapseen ja pystyy välittömästi lapsen kutsuessa olemaan lapsen kulloisessakin tilanteessa tarvitsemalla tavalla apuna ja tukena lapselle. Eristetylle lapselle on turvattava mahdollisuus saniteettitiloihin, ruokailuun ja raittiiseen ilmaan. Lapselle tulee myös järjestää mahdollisuus keskusteluun hänelle läheisen laitoksen työntekijän, kuten omahoitajan, kanssa.

Päätöksen eristämisestä ja sen jatkamisesta tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Päätöksestä voi valittaa 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa, joille päätös on annettava tiedoksi. Asianosaisi tulee kuulla ennen päätöksentekoa.

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Erityinen huolenpito

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, hoitoa ja huolenpitoa mikäli hänen etunsa sitä vaatii. Erityisen huolenpidon aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan rajoittaa.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää muun muassa vakavan päihde- ja rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsi omalla käyttäytymisellään muulla tavalla vakavasti vaarantaa omaa henkeään, terveyttään tai kehitystään. Tällainen tilanne voi olla, kun lapsi käyttäytyy itsetuhoisesti tai esimerkiksi myy itseään.

Edellytyksenä erityisen huolenpidon järjestämiselle on, ettei sijaishuoltoa ole mahdollista järjestää muulla tavoin, eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi erityisen huolenpidon sijaan.

Päätöksen erityisen huolenpidon järjestämisestä tekee johtava sosiaalityöntekijä avohuollon ja sijoituksen sosiaalityössä.

Päätöksen on perustuttava kasvatuksen, sosiaalityön, psykologian ja lääkärin asiantuntijanarviointiin. Tässä arvioinnissa on otettava kantaa siihen, voidaanko lapsen itseään vahingoittavaan käyttäytymiseen puuttua muulla tavoin kuin järjestämällä hänelle erityistä huolenpitoa.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Erittäin painavasta syystä voidaan erityistä huolenpitoa jatkaa uudella johtavan sosiaalityöntekijän päätöksellä enintään 60 vuorokaudella. Jatkamispäätökseen on liitettävä moniammatillinen arvio, jossa otetaan kantaa erityisesti siihen, miksi erityistä huolenpitoa olisi tarpeen jatkaa, ja missä muodossa se tulisi lapselle järjestää.

Ennen erityistä huolenpitoa koskevaa päätöstä on todisteellisesti kuultava lasta ja hänen huoltajaansa. Päätös on annettava tiedoksi asianosaisille.

Erityisen huolenpidon aikana on lapsen hyvin tuntevien ohjaajien tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Lapselle on lisäksi tehtävä säännöllisesti tarvittavat lääkärintarkastukseen. Lasta koskeva asiakassuunnitelma on aina tarkistettava erityisen huolenpidon päättyessä.

8. YLEISET TOIMINTATAVAT RAJOITUSTEN KÄYTÖN JÄLKEEN

Kun lapsen on kohdistettu rajoitustoimenpide, lapsen kanssa käydään keskustelu rajoitustoimenpiteiden vaikutuksesta. Lapset ovat usein keinottomia omien tunteidensa kanssa sekä toiminnanohjauksessa on haasteita. Lapsen kanssa tulee aina pohtia millä keinoin lapsi voisi toimia toisin, ettei rajoitustoimenpidettä tarvitsisi käyttää. Lapset kokevat rajoitustoimenpiteet ajoittain rangaistuksena, joten ohjaajien tehtävänä on selittää lapselle rajoitustoimenpiteen merkitys ja mihin sillä on pyritty vaikuttamaan.

Huoltajalle tarjotaan aina mahdollisuus keskustella edellä mainituista asioista. Yhteydenpidon rajoittamispäätökset voivat aiheuttaa tunnereaktioita ja vanhemmilla tulee olla mahdollisuus keskustella vaikeista tunteistaan ja päätöksen perusteluista luotettavasti.

9. LUVATTA LAITOKSESTA POISTUNEEN LAPSEN PALAUTTAMINEN

Jos lapsi on poistunut luvattomasti lastensuojelulaitoksesta tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen, laitoksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi laitokseen. Laitoksen on ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja virka-ajan ulkopuolella sosiaali- ja kriisipäivystykseen. Laitoksen ja lapsen sosiaalityöntekijän on yhdessä ratkaistava, mistä lasta olisi syytä etsiä, kuka mahdollisesti tietäisi, missä lapsi on, ja miten hänen kuljetuksensa takaisin laitokseen olisi syytä järjestää, kun hänet on löydetty. Lapsen olinpaikan selvittyä laitoksen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee yhteistyössä sopia lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa laitokseen vapaaehtoisesti.

Lapsen palauttamisesta ja siihen liittyvästä kuljettamisesta ja sen turvallisesta järjestämisestä päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kiireellisissä tilanteissa lapsen palauttamisesta ja siihen liittyvästä kuljettamisesta ja sen turvallisesta järjestämisestä päättää laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan on viipymättä ilmoitettava päätöksestä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen kuljettamisen saa toteuttaa vain:

- laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön laskettava työntekijä, jolla on lastensuojelulain 60 §:ssä määritelty ammatillinen pätevyys,
- lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä,
- muu toimivaltainen viranomainen (muun kunnan viranomainen tai poliisi).

Lapsen kuljettamisen aikana lasta kuljettava henkilö saa kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi pitää lasta lyhytaikaisesti kiinni kuljetukseen käytettävässä autossa, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä.

Lapsen etsinnästä ja kuljettamisesta on tehtävä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain mukaisesti kirjaukset lapsen asiakasasiakirjoihin.

10. LAPSEN MUUTOKSENHAKU JA KANTELUMAHDOLLISUUS

Lastenkodin henkilökunta ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kertovat lapselle sijaishuollon alkamisaikana sekä rajoitustoimenpiteiden yhteydessä tehtävän mielipiteen selvittämisen yhteydessä, minkälainen on lapsen muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuutensa rajoituspäätöksistä. Alla lueteltu muutoksenhakukelpoiset päätökset.

Päätökset, jotka ovat muutoksenhakukelpoisia päätös ja joista tehdään kirjaus

- yhteydenpidon rajoittaminen ja olinpaikan ilmoittamatta jättäminen (63 § ja 62 § 3 mom.)
- yhteydenpidon rajoituksen lieventäminen (63 §)
- aineiden ja esineiden haltuunotto (65 §)
- lähetyksen luovuttamatta jättäminen (67 § 4 mom.)
- lähetyksen tai viestin lukeminen (67 § 4 mom.)
- liikkumisvapauden rajoittaminen (69 §)
- eristäminen (70 §)
- erityinen huolenpito (72 §)

Asianosaisia rajoitustoimenpiteiden osalta ovat 12 –vuotias lapsi ja hänen huoltajansa. Yhteydenpidon rajoittamista koskevissa päätöksissä asianosaisia ovat lapsi, lapsen huoltaja ja se henkilö, johon rajoitustoimenpide kohdistuu.

Päätökset, joista ei ole muutoksenhakuoikeutta, joista tehdään kirjaukset

- omaisuuden ja lähetyksen tarkastaminen (67 § 1 ja 2 mom.)
- henkilönkatsastus (66 §)
- yhteydenpidon rajoituksen lakkauttaminen (63 §)
- luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen (69 a §)

Rajoitustoimenpiteet, joista ei tehdä päätöstä, eikä ole muutoksenhakuoikeutta. Kirjaus tehdään.

- henkilöntarkastus (66 § 1 mom.)
- kiinnittäminen (68 §)
- omaisuuden haltuunotto (palautustilanteet) (65 §).